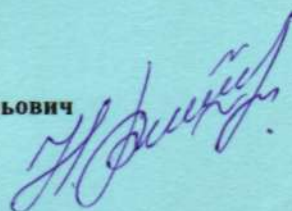


НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗООЛОГІЇ ІМ. І. І. ШМАЛЬГАУЗЕНА

РОЖЕНКО Микола Васильович



УДК 599. 325. 1: 591. 3

**ХИЖІ ССАВЦІ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО
ПРИЧОРНОМОР'Я
(ФАУНА, ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ
ТА МОРФОЛОГІЯ)**

Спеціальність 03. 00. 08 – зоологія

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата біологічних наук

Київ – 2006

АНОТАЦІЯ

Роженко М. В. Хижі ссавці Північно-Західного Причорномор'я (фауна, динаміка чисельності та морфологія). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю 03.00.08 – зоологія. – Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, Київ, 2006.

У дисертації розглядається динаміка фауни хижих ссавців упродовж ХХ ст. та їх сучасне поширення у причорноморських районах. Вперше встановлено проникнення шакала в Україну і формування його популяції, а

також досліджено динаміку чисельності різних хижаків та виявлено її значну залежність від антропогенного чинника. Проведено аналіз стану популяцій мисливських і рідкісних видів, вивчено їх біотопний розподіл та особливості живлення. Особлива увага приділена дослідженню морфології лисиці та єнотоподібного собаки; виявлено збільшення їхніх розмірів на півдні України. На основі проведених досліджень запропоновано заходи, спрямовані на відтворення ресурсів та охорону хижих ссавців.

Ключові слова: хижі ссавці, фауна, динаміка, популяція, морфологія, полювання, охорона.

АННОТАЦІЯ

Роженко Н. В. *Хищные млекопитающие Северо-Западного Причерноморья (фауна, динамика численности и морфология).* – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата биологических наук по специальности 03.00.08 – зоология. – Институт зоологии им. И.И. Шмальгаузена НАН Украины, Киев, 2006.

Исследована динамика фауны хищных млекопитающих в XX ст., влияние на неё интродукции животных и их современное распространение. Раскрыты особенности инвазии шакала и лесной куницы в степную зону Украины, а также показаны пути их расселения. Исследованы экстерьерные характеристики лисицы, єнотовидной собаки и особенности краниологии последней. Специально проведено исследование вторичного полового диморфизма у этих хищников. Выявлено превышение размеров тела лисицы по сравнению с представителями полесской и лесостепеной популяций, что связано с улучшением условий обитания животных на юге Украины в конце XX ст. Обнаружено увеличение экстерьерных и краниологических показателей у єнотовидной собаки по сравнению с предковой формой, как результата адаптации вида к новым условиям.

Показано современное распределение хищных млекопитающих, их жилищ и убежищ в зависимости от типа биотопа. Особое внимание уделено изучению питания, для чего был использован копрологический метод и анализ содержимого желудочно-кишечного тракта добытых зверей. Выяснено, что в Северо-Западном Причерноморье основу питания мелких хищников составляют мышевидные грызуны, плоды диких и культурных растений, птицы и рыбы, а крупных – копытные и падаль.

Отдельно рассмотрена динамика численности различных видов хищных млекопитающих и исследованы механизмы её регуляции в популяциях лисицы и єнотовидной собаки через изменение пространственной, а также возрастно-половой структуры. Изучено влияние различных экологических

факторов на состояние группировок охотничьих и редких видов, что дало возможность выявить наиболее уязвимых животных. Среди первых очень важное значение приобрёл антропогенный фактор, влияние которого на популяции разных видов неоднозначно. На основе полученных материалов предложены современные подходы к охране и воспроизводству хищных зверей.

Ключевые слова: хищные млекопитающие, фауна, динамика, популяция, морфология, охота, охрана.

SUMMARY

Rozhenko N. V. Preying mammals of the North-Western Black Sea area (fauna, dynamics of numbers and morphology). – Manuscript.

Dissertation for a degree of Candidate of Biological Sciences, specialty 03.00.08 – zoology. – Schmalhausen Institute of Zoology of Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2006.

The dissertation concerns the dynamics of fauna of preying mammals in 20th century, and their present distribution in the Black Sea area. For the first time there is proved the penetration of the jackal in Ukraine and formation of its population; the number dynamics of different preying mammals is investigated and its considerable dependence of anthropogenic factor is revealed. The state of populations of game and rare species is analyzed; their biotope distribution and characteristics of feeding are studied. A special attention is paid to study of morphology of the fox and the raccoon; it is found out that their sizes are larger in South Ukraine. Basing on the investigation there are proposed measures, aimed at restoration of the resources and conservation of preying mammals.

Key words: preying mammals, fauna, dynamics, population, morphology, hunting, and conservation.